

#381(47925)

TV-26

338.1(47.925)

8105 20 7

M-26

ur

Ա. ԽԱՆԶՅԱՆ

Դ Ե Պ Ի Գ Յ Ո Ւ Ղ Ի

Ս Ո Ց Ի Ա Լ Ի Ս Տ Ա Կ Ա Ն

Վ Ն Բ Ա Կ Ա Ռ Ո Ւ Ց Ո Ւ Մ Ը

(Զեկուցում Հ. Կ. (բ.) Կ. VI համագումարում)

1570

Պ Ե Տ Ա Կ Ա Ն Շ Ր Ա Տ Ա Ր Ա Կ Զ Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն

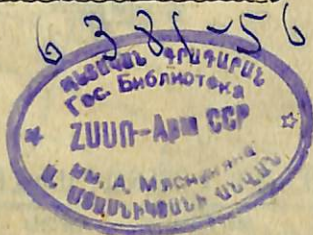
ՅԵՐԵՎԱՆ — 1929

1. ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Ընկերներ, առաջին անգամը չե, վոր մեր կուսակցության համագումարն իր աշխատանքները հատուկ առարկա չե դարձնում գյուղական աշխատանքների խնդիրը: Կուսակցության անելիքները գյուղում, գյուղական աշխատանքների հետ կապված կոնկրետ հարցերը բազմաթիվ անգամ քննության նյութ են հանդիսացել կուսակցության համագումարների և ղեկավար ծրագրանների համար: Յեւ այդ միանգամայն հասկանալի չե, վորովհետև մեր կուսակցության համար, վորն ապրում ե և գործում գերազանցորեն մանր-գյուղացիական, գյուղատնտեսական մի չերկրում, գյուղական աշխատանքները չեն կարող միշտ ել չգրավել չափազանց կարևոր տեղ մեր աշխատանքների ընդհանուր ֆրոնտում:

Սակայն, այդ աչքաբե լինելով հանդերձ, չափազանցություն չի լինի պնդել, վոր աշխատանքների հարցը դժվար թե ուրիշ վորևե ժամանակ մեզ համար ունեցած լինի այնքան այժմեական, կարևոր և բացառիկ նշանակություն, ինչքան նա ունի այսօր՝ հեղափոխության և սոցիալիստական շինարարության զարգացման ներկա ետապի համար: Այսօր ավելի, քան չեըբեք, սոցիալիստական շինարարության բոլոր հարցերն ամենասերտ կերպով կապված են գյուղի և

ՊԵՏՐՈՍԻ ԻԻ ՏՄԱՐԱՆ
ՅԵՐԵՎԱՆՈՒՄ
Հրատ. № 961 Գ. № 399
Տիրած 2000
Գրառեսպար № 1839 (բ.)

12.50

գյուղատնտեսութեան հետ: Այսոր ավելի, քան յերբեք, կուսակցութեան անելիքները գյուղում կապված են չափազանց կարևոր գործնական լեզրակացութեանն: Եւ ձեռնարկումները հետ: Գյուղի սոցիալիստական վերակառուցման հիմնական հարցերը, վորոնք դեռևս մոտիկ անցյալում դրվում էին ընդհանուր ձևով և վորոշ չափով վերացական բնույթ էին կրում, այսօր ստանում են կոնկրետ կերպարանք և դրվում են միանգամայն գործնական հողի վրա:

Միաժամանակ, ընկերներ, բարդանում են մեր աշխատանքի պայմանները գյուղում:

Տնտեսական մի շարք սուր դժվարութիւններ առանձնապէս զգացվում են գյուղատնտեսութեան գրծով: Սրվում է դասակարգային պայքարը գյուղում:

Այս բոլոր պայմանները, պայմաններ, վոր ընդհանուր են վողջ Խորհրդային Միութեան համար, բավական են, վորպէսզի մեր կուսակցութեանն այսօր ավելի, քան յերբեք, բեռնի իր ուղղութեանը գյուղի աշխատանքների վրա: Սակայն, ընկերներ, յերբ խոսում ենք Հայաստանի կոմկուսակցութեան խնդիրների մասին գյուղում, պետք է ինկատի ունենանք ես մի հավելյալ հանգամանք: Անհնար է ժխտել, վոր յեթե չբավականանանք միայն ձևական ավանդներով, այլ խնդիրը քննենք ըստ էութեան, պետք է ասենք, վոր դեռ մոտիկ անցյալում Հայկոմկուսի նախկին ղեկավարութեան աշխատանքների շրջանում, գյուղական աշխատանքների նկատմամբ, կուսակցութեան ղեկավարութեան ուղղութեանը չէր ի անբավարար: Անուշաղիւ վերաբերմունք գեղի գյուղի շեղավորման յեզ զարգացման ընթացքը, անհոգ վերաբե-

մունք գեղի գասակարգային գծի խախտման դեպքերը, վորոնք հեզգեռն սիսեմաիկ բնույթ էին ըստ սանում, դասակարգային բեռնում գերի յեզ վսանգի նեմացման քամագրութեանը յեզ բույլ պայտարք քանց վերաբերմամբ, — այս բոլորը նախկին դ. կավարութեան սխալների հաճագումարի մեջ կարեվոր տեղերից մեկը բունելով՝ յեյին կարող յբողքել գգալի հեթ մեր գյուղական աշխատանքների դրութեան վրա: Այդ իսկ պատճառով անվիճելի յե, վոր այսօր գյուղական աշխատանքները պիտի կազմեն մեր աշխատանքների ընդհանուր շղթայի մեջամենակարևոր մի ողակը: Այսօր, յերբ գյուղի սոցիալիստական վերակառուցման հարցերը դրվում են չափազանց կոնկրետ ձևով և գործնական հողի վրա, Հայաստանի կոմկուսակցութեանն իր աշխատանքների և ուշադրութեան կենարոնը պիտի դարձնի մեր անելիքները գյուղում, առաջ բերի այդ աշխատանքների ասպարիզում ընդհանուր աշխուժացում և զգալի բեկում:

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆԵՐՆ ԸՆԴՐԱԳՈՒՄԵՐՆԵՐԸ ՅԵՎ ՎԵՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Ընկերներ, նախքան գյուղական աշխատանքների կոնկրետ հարցերին անցնելը, անհրաժեշտ է յերկու խոսքով կանգ առնել միքանի հանրագումարները վըրա, վորոնք անհրաժեշտ են վորպէս յեղակետներ՝ գրծելու համար մեր աշխատանքների և գյուղի հետագա զարգացման ուղիները: Խորհրդային Հայաստանը, չնայած արդյունարեւութեան զարգացման ասպարիզում մեր ունեցած աչքի ընկնող նվաճումներին, մնում է առայժմ վորպէս գերազանցորեն գյուղատնտեսական

յերկիր: Գյուղական ազգաբնակչությունը կազմում է Հայաստանի ընդհանուր ազգաբնակչության 81 տոկոսը, ժողովրդական տնտեսության ընդհանուր արտադրանքի մոտ 70 տոկոսը դեռևս անցյալ տարի մենք ստանում եյինք իհարիվ գյուղատնտեսության: Ահա թե ինչու առաջին հարցը, վոր մենք պետք է դնենք, վերաբերում է մեր գյուղատնտեսության ներկա դրուժյանը: Պարզ է և անվիճելի, վոր վերջին տարիները ինչպես վողջ Խորհրդային Միության մեջ, նույնպես և մեզանում գյուղատնտեսության ընհանուր վերելքի, աճման ու զարգացման տարիներն եկին: Մեր գյուղատնտեսությունը, վոր դաշնակների որոք հասել եր վերին աստիճանի քայքայման, վորի միքանի կարևոր ճյուղերը հասել եկին բացարձակ անկման, այժմ ընդհանուր առմամբ հասնում է նախապատերազմյան վիճակին: Ահա միքանի հիմնական ցուցանիշներ, վորոնք տալիս են մեր գյուղատնտեսության վերականգնման պատկերը. ցանքադաշտերի ընդհանուր տարածությունը, վոր դեռ 24 թվին հասնում եր նախապատերազմյան դրուժյան 79 տոկոսին, այժմ կազմում է նրա 96,3 տոկոսը. անասնապահությունը Հայաստանում հասել է ամբողջապես նախապատերազմյան մակարդակին և կազմում է նախապատերազմյան դրուժյան 99,3 տոկոսը, գյուղատնտեսության ընդհանուր արտադրանքը 1927—28 թվին գերազանցեց նախապատերազմյան սահմանները և կազմում է նրա 102 տոկոսը: Այս ընդհանուր ցուցանիշներն արդեն բավական են՝ ցույց տալու համար, վոր իսկապես մենք վերջացրել ենք գյուղատնտեսության վերականգնման օրջանը և թևակոխում ենք աշխա-

տանքի մի նոր շրջան՝ գյուղատնտեսության սոցիալիսական վերակառուցման օրջանը:

Սակայն, ընկերներ, բնորոշելու համար գյուղատնտեսության ներկա դրուժյունը՝ չի կարելի բավականանալ միայն քանակական ցուցանիշներով: Միայն կլիներ կարծել, վոր գյուղատնտեսությունն ամբողջապես նախապատերազմյան սահմաններում վերականգնելուց հետո միայն մենք ձեռնարկում ենք նրա վերակառուցման աշխատանքներին: Վոչ. այդ յերկու շրջանների մեջ չինական պարիսպ չկա: Օրգեն այժմ մեճ ուճեճ վոյ, միայն բանակական աճում, այլեճ վորական փոփոխություններ, վորոճ գգալի կերպով փոխում են մեր գյուղի յեճ գյուղատնտեսության ընդհանուր օեսքը, փոփոխություններ, վորոճ ուճեճ հսկայական ճեանակություն յեճ ամբացում են կառուցվող սոցիալիզմի գիբերք գյուղում: Ի՞նչ վորական փոփոխությունների մասին է խոսքը: Հիշենք ամենից առաջ կոոպերացիայի շինարարության լայն ծավալումը գյուղում. հիշենք կոլտնտեսությունների տարածումը, գյուղի մեքենայացումը, հողպատագործման և հողամշակման ասպարիզում մեր հաջողությունները և այլն: Այս բոլորը, ընկերներ, արդյունք ունեցան մեր գյուղատնտեսության արտադրողականության և ապրանքայնության վորոշ բարձրացումը. Գյուղատնտեսության ապրանքայնությունը, վորը մինչև պատերազմը կազմում եր գյուղատնտեսության արտադրանքի ընդհանուր գումարի 27,8 տոկոսը, 24 թվին ընկել եր մինչև 19,4 տոկոսի, այժմ բարձրացել է 27,1 տոկոսի: Հողպտործության բերքատվության բարձրացման ընթացքը բնորոշվում է հետևյալ տվյալներով.

տարեկան միջին բերքը մի հեկտարից 24—26 տարի-
ներին կազմում էր 52,9 փուլ, 25—27 տարիներին՝
54,3 փուլ է 26—28 տարիներին՝ 57,3 փուլ: Այս-
պիսով, վերջին հինգ տարվա ընթացքում բերքա-
տվությունը Հայաստանում ընդհանուր առմամբ տձեղ
է 8,3 տոկոսով: Մի հեկտարի արտադրողականության
արժեքը, վոր 13 թ. կազմում էր 55 ու., այժմ բար-
ձրացել է 58 ուրբու: Ուրեմն կարելի չէ արձանագրել
բերքատվության բարձրացման ասպարիզում վորոշ նը-
վաճումներ: Սակայն, ընկերներ, այս նախնական
տվյալները թյուրիմացություն առիթ չպետք է տան:
Նրանք չպետք է առիթ ծառայեն թերագնահատելու
մեր գյուղատնտեսության չափազանց հետամնացու-
թյան անփխտելի փաստը: Վերցնենք հողամշակու-
թյան տեխնիկայի խնդիրը: Վիճակագրությունը ցույց
է տալիս, վոր 1927 թվին Հայաստանում բոլոր գյու-
ղական անտեսությունների միայն 23,4 տոկոսը վա-
րում է գութանով, արակտորի միջոցով հողը մշակում
են բոլոր անտեսությունների 5,1 տոկոսը, փայտե
գութանով՝ 1,13 տոկոսը, իսկ արորը, գյուղատնտե-
սական հետամնաց միջնադարյան այդ գործիքը, Հա-
յաստանում գերիշխող տեղ է գրավում—բոլոր անտե-
սությունների 56,7 տոկոսը. հողը մշակում են արորով
(չութով): Հատկապես լեռնային մեր գավառներում ար-
րորը հողամշակության ամենատարածված գործիքն է
մնում: Ընկերներ, հենց այս փաստը, տարրական պրի-
միտիվ այդ գործիքի նման տարածումը Հայաստանում,
ինքնըստինքյան ցույց է տալիս մեր գյուղատնտեսա-
կան տեխնիկայի անմխիթար գրությունը:

Վերցնենք մի ուրիշ ցուցանիշ՝ ինչպես տարի հար-

ցը: Այստեղ ևս դրուժությունն անբավարար է: Մեր բո-
լոր գյուղական անտեսություններից սեփական ին-
վենտարով և լճկանով հողը մշակում է միայն 22
տոկոսը, վարձու ինվենտարով և լճկանով՝ 32 տոկո-
սը: Ավելացրեք այս լերկու ցուցանիշներին և զգալի
հողասակավությունը Հայաստանում, հողացրվածու-
թյունը, հողամշակության չեղելաշոյա սիտեմի լայն
տարածումը, մեր գյուղի կուլտուրական մակարդակի
չափազանց ցածր դրուժությունը, և լրիվ կլինի մեր գյու-
ղատնտեսության հետամնացությունն անմխիթար պատ-
կերը: Ընկերներ, գյուղատնտեսության հետամնացու-
թյունը միայն թորհրդային Հայաստանին հատուկ չե-
րևույթ չէ, գյուղատնտեսության հետամնացությունը,
նրա զարգացման զանգալ տեմպը, ինչպես հայտնի
չէ, բնորոշ է վողջ թորհրդային Միության համար, ի-
զուր չէ, ընկերներ, Համամիութենական մեր կուսա-
կցության կենտկոմն իր վերջին պլենումներով ամենա-
սուր կերպով պրել կուսակցության առաջ, վորպես
վճռական մի խնդիր՝ գյուղատնտեսության բարձրա-
ցումը, նրա զարգացման թափի ուժեղացումը: Մենք
գիտենք, վոր մեր կուսակցության հիմնական լողուն-
պի կենսագործումը՝ չեղրի ինդուստրիացման մասին,
ամենասերտ կերպով կապված է և պայմանավորվում
է գյուղատնտեսության դրուժամբ, վորովհետև վեր-
ջինս կազմում է աճող արդյունաբերության պարենա-
չին և հումուլթային բազա: Այս տեսակետով գյուղա-
տնտեսության հետամնացությունը, նրա բերքա-
տվության ցածր դրուժությունը կրում է իր մեջ մեր սո-
ցիալիստական քաղաքի և գյուղի կապի խզման վը-
տանգը, ապա ուրեմն նա վտանգի չէ չենթարկում սո-

ցիալիստական շինարարութեան հիմնական պայմանը, բանվորա-գյուղացիական դաշինքը: Ահա թե ինչու մեր կուսակցութեան համար ներկա ժամանակաշրջանի ամենակարևոր խնդիրներից մեկն է գյուղատնտեսութեան զարգացումը, նրա զարգացման թափի զգալի ուժեղացումը, նոր հողերի ոգտագործումը, ցանքսադաշտերի ընդարձակումը, բերքատուութեան բարձրացումը, գյուղատնտեսութեան ապրանքայնութեան և արտադրողականութեան բարձրացումը: Ահա խնդիրներ, վորոնք ամենասուր կերպով դրվել են վողջ կուսակցութեան առաջ: Նույն խնդիրներն իրենց ամբողջ հրամայականութեամբ և աժմեական ությամբ մենք պետք է դնենք և մեր կուսակցութեան կազմակերպութեաննների առաջ Հայաստանում: Համ. Կոմկուսակցութեան Կենտրոնական Կոմիտեն վորպես մարտական մի խնդիր առաջադրել է բոլոր կազմակերպութեանններին՝ այս տարվա ընթացքում բարձրացնել բերքատուութունը վող պակաս քան 3 տոկոսով և ցանքսադաշտերի տարածութիւնը՝ վող պակաս քան 7 տոկոսով: Այս առաջադրութեան իրագործումը մեզ համար անհրաժեշտ միջինումը պիտի համարել: Սա կլինի առաջին քայլը, վորի վրա, սակայն, չի կարելի կանգ առնել: Ահա, ընկերներ, առաջին հիմնական խնդիրը, վոր մենք յեղակետ պիտի ընդունենք այսօր, չերբ քննում ենք կուսակցութեան անելիքները գյուղում: Յիվ այս տեսակետից մեր բոլոր կազմակերպութեաննները, բոլոր գյուղական կոմբիքներն իրենց աօխտասանքների առանցք պետք է գործեն գյուղացեանսուրյան ընդհանուր բարձրացման, նրա զարգացման սեմպի արագացման խնդիրը:

ՄԵՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ ԳՅՈՒՂՈՒՄ

Այժմ անցնենք, ընկերներ, մեր գյուղի քաղաքական գրութեան և գյուղացիութեան քաղաքական տրամադրութիւններին:

Այս րնագավառում ամենաբնորոշ չերեուցթը դասակարգ՝ չին պալքարի սրումն է, և քանի գնում, այնքան պարզորոշ է դառնում այն ֆոնը, վորի վրա ծավալվում է դասակարգային պալքարը գյուղում: Մենք ունենք բազմաթիվ տվչալներ և փաստերի մի չերկար շարան, վորոնք ցույց են տալիս դասակարգային թշնամու աշխուժացումը, նրա հակակուսակցական չերուցթների և հակախորհրդային ագիտացիայի ավելի լայն ծավալը, անցյալ շրջանների հետ համեմատած: Այս չերեուցթն աչքի չե ընկնում հատկապես այժմ, չերբ մենք գտնվում ենք խորհուրդների վերընտրական կամպանիայի նախորդակին:

Հարց է ծագում, ի՞նչն է կազմում դասակարգային պալքարի գլխավոր բովանդակութիւնը գյուղում: Այժ հարցին անհրաժեշտ է տալ պարզորոշ պատասխան այն պատճառով, վոր ալ տրամադրութիւններով վարակված մի շարք ընկերներ փորձում են մասսայականացնել թշնամական չերուցթների արմատները, նրանք կարծում են, վոր մեր ներկա քաղաքականութիւնից դժգոհ են գյուղացիութեան լայն մասսաները, նրանք ասում են, վոր գյուղացին առանց հեռանկարի, անհույս է մնացել: Ընկերներ, ճիշտ է արդևը նման գնահատականը, կարելի չե համաձայնվել նման հոռետեսական չերակացութիւններին հետ: Կոնկրետ փաստերը հաստատում են, վոր այդպիսի

յեզրակացությունները փաստական հիմք չունեն: Բո-
լոր նրանք, վորոնք մտտիկ առնչություն ունեն գյուղի
հետ և անմիջականորեն շփվում են գյուղացիական
լայն մասսաների հետ, հաստատում են, վոր սրվող
դասակարգային պայքարի հիմնական բովանդակու-
թյունը կուլակների պատասխանն և սոցիալիստական
ուժերի առաջխաղացմանը գյուղում, մի պատասխան,
վորին հետև յեն արձագանդելուց գյուղացիական
լայն մասսաները, չքավոր և միջակ գյուղացիու-
թյունը: Այդ յեզրակացության հանգելու համար մենք
ունենք պերճախոս տվյալներ: Յեթե ճիշտ է, վոր
գյուղացիական լայն մասսաները դժգոհ և անբավա-
կան են, այդ դեպքում նրանք պետք է կրճատելին
ցանքերի տարածությունը: Փաստերը հակառակն են
հաստատում: Այս աշնանը ցանքադաշտերը Հա-
յաստանում լայնացան 10 տոկոսի սահմաններում:
Ինդուստրիացման փոխառությունը տարածվեց գյու-
ղում լայն չափերով: Գոյություն ունի աչքի ընկնող
հոսանք դեպի կոլտնտեսությունները, ինչպես նաև
մասսայական դիմումներ կուսակցության մեջ ընդունվե-
լու համար: Այս բոլորը վկայում են, վոր Խորհ. Խ-
թանուրյան յեվ կոմմունիստական կուսակցության
գերբեր գյուղում այսօր ավելի ամուր են, քան յե-
րեք, վոր չհավոր գյուղացիութունը յեվ միջակների
ամենալայն հասվածները համակրում են մեր լո-
գուցներին: Սակայն սխալ կլիներ հանգստանալ
այս ընդհանուր և դրական յեզրակացության վրա:
Վերջվոր չի կարող ժխտել, վոր գնդազած դասակար-
գային թշնամու՜ կուլակի ագիտացիան բոլորովին ան-
հետևանք չի անցնում գյուղում: Կուլակների պայքա-

րի բազմազան ձևերը (սուտ լուրերի և բամբասանք-
ների տարածումը, կաշառք, յեկեղեցի, չքավորներին
հյուրասիրելը, սպառնալիքներ, ահաբեկումներ, հրդե-
հումներ և այլն) վորոշ գյուղերում թողնում են վո-
րոշ հետք: Կուլակներին շատ անգամ հաջող-
վում է ծուղակի մեջ գցել իրենց ազդեցության շրջա-
նակի մեջ առնել գյուղացիության չքավորական և
միջակ վորոշ տարրեր: Պետք է շեշտել, վոր լինում
են և դեպքեր, յերբ կուլակին այս ասպարիզում ու-
յեկտիվորեն ոգնության են դալիս մեր ընկերները,
խորհրդային ստորին ապարատը, յերբ նրանք թույ-
լատրում են կուսակցության քաղաքականության ա-
ղավաղումը, միջակի հանդեպ մեր գծի խախտումը
գյուղում: Նման բազմաթիվ յերևույթներ վերջին ա-
միսների ընթացքում յեղել են հարկադրման ասպա-
րիզում, յերբ գրեթե բոլոր գավառներում տեղական
ապարատն անհատական հարկադրման եր յենթար-
կում բազմաթիվ միջակ տնտեսություններ, կամ զըպ-
րոցների ընդունելության հարցում, յերբ շատ անգամ
միջակները յերեխաները դուրս ելին մնում կամ զըտ-
վում էին դպրոցներից: Յեթե ավելացնենք այս բո-
լորին նաև դորձնական աշխատանքների թերություն-
ները, այն ժամանակ հասկանալի կլինեն փոքրիկ տա-
տանումները գյուղացիության զանազան հատվածների
տրամադրությունների մեջ. յեղել են բազմաթիվ դեպ-
քեր, յերբ այս կամ այն գյուղում կուլակին հաջողվել է
ոգտագործել մեր սխալները, մեր սայթաքումները և
ամբասցնել իր դիրքն ու ազդեցությունը գյուղացիու-
թյան վորոշ շերտերի վրա: Ահա թե ինչու, ընկերներ,
մեր համագումարը, գյուղի ներկա քաղաքական դրու-

թյան դրական հանրագումարը կատարելով հանդերձ, վճռականորեն պիտի շեշտի մեր լինինյան լողունգի լիակատար կենսագործման անհրաժեշտութիւնը գյուղում՝ ամրացնել գյուղական չքավորութեան դիրքերը, ամրացնել նրա սերտ դաշինքը միջակ գյուղացիութեան հետ՝ ուղղելով այդ դաշինքը կուլակի դեմ: Այդ լինինյան լողունգը մնում է վորպես մեր գյուղում տարվող քաղաքականութեան, մեր գյուղական բոլոր աշխատանքների հիմնաքարը:

Ամուր կազմակերպել չքավորութիւնը և հենվել նրա վրա, սերտ կապ և դաշինք պահպանել միջակ գյուղացիութեան հետ, սահմանափակել և մեկուսացնել կուլակին, ծավալել հարձակումը նրա դեմ, — ահա հիմնական գիծը, վոր պետք է հիմքը կազմի մեր բոլոր աշխատանքների գյուղում: Խնդիրը կայանում է ներանում, վորպեսզի մենք կարողանանք կոնկրետ հարցերի վրա ցույց տալ և ապացուցել, վոր միջակի և չքավորութեան շահերը զուգադիպում են և վոչ թե հակասում իրար: Վոչ մի դեպքում չպետք է թույլ տալ, վոր այն գենքը, վորով մենք պաշարում ենք կուլակի դեմ, դիպչի նաև միջակ գյուղացուն: Ել վելի. հարկավոր է, վորպեսզի միջակի հետ ամրացող մեր դաշինքն ոգտագործվի կուլակի դեմ: Հավատարիմ լինինյան հիմնական լողունգներին՝ ապահովել դասակարգային պարզորոշ գիծ և նրա անսայթաք կիրառումը գործնականում, — ահա գլուղի սոցիալիստական վերակառուցման գլխավոր քաղաքական նախապայմանը:

ԳՅՈՒՂԻ ԾԵՐՏԱՎՈՐՈՒՄԸ ՅԵՎ ՆՐԱ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԻ ԴԵՄՔԸ

Մեզ մնում է պարզել մի ընդհանուր հարց ևս. դա մեր գլուղի սոցիալական դեմքի հարցն է, այն հարցը, թե ինչպես է ընթանում մեր գլուղի շերտավորումը ներկայումս: Այդ անհրաժեշտ է պարզել, վորպեսզի կարողանանք գծել գլուղի հետագա զարգացման ուղիները և թշնամի տարբերի աստիճանական սահմանափակման ծրագիրը, այդ ծրագիրն իրագործելու կոնկրետ միջոցները: Չնայած այս հարցի հսկայական նշանակութեան, մենք չենք կարող առայժմ վոչ միայն սպառիչ կերպով, այլ նույնիսկ բավարար չափով պատասխան տալ նրան: Չենք խոսում անցյալի մասին. բացակայում են նաև մեր գլուղի ներկա դրութիւնը բնորոշող մշակված նյութեր: Չափազանցութիւն չի լինի ասել, վոր մեր կոմիսսարիատները, մեր կենտրոնական որգանները չեն ճանաչում գլուղի ամբողջ բազմազանութեամբ, չունեն ներկա գլուղի սոցիալական-տնտեսական պատկերը: Սա մեր աչքի ընկնող թերութիւններից մեկն է: Չենք կարող ենք ընկնող թերութիւնները վոչ մի աշխատանք չի ասել, վոր այս ուղղութեամբ վոչ մի աշխատանք չի կատարվել: Մեր կենտրոնական մյուս կոմիսսարիատները հավաքում են բազմաթիվ արժեքավոր նյութեր: Հողփողկոմատը, որինակ, հսկայական գումարներ է ծախսել այդ աշխատանքների վրա: Բայց արդունքները միանգամայն անբավարար են այն պատճառով, վոր այդ աշխատանքներն ընթացել են առանց վորևէ համաձայնութեան ընդհանուր վիճակագրական աշխատանքների հետ, առանց մարքսիստական ձեռնհաս դեկավարութեան: Այդ պատճառով անհրաժեշտ է, վոր համագումարը շեշտի մեր վիճակագրական աշխատանք-

ների կանոնավորման անհրաժեշտությունը և հանձնարարի կենտրոնին գիտական հիմքերի վրա դնել գյուղի սոց.-տնտեսակ. դրուծյան ուսումնասիրության գործը:

Հիմնվելով մոտավոր նշանակություն ունեցող մի շարք տվյալների վրա, կարելի չե չեղրակացնել, վոր մինչև հեղափոխությունը Հայաստանի գյուղացիական սոցիալական շերտավորումը բնորոշվում էր չքավոր տնտեսությունների աչքի ընկնող, հոծ բազմությունը:

Պատերազմը և նրան հետևող ժող. անտեսություն ընդհանուր անկումը, Իսախանյանի արապետությունը և նրա հողային քաղաքականությունը չեղին կարող հետևանք չունենալ մեր գյուղական տնտեսությունների հսկայական մեծամասնությունը դրուծյան ել ավելի վատթարացումը: Միայն Հայաստանի խորհրդայնացումից հետո բացվեցին գյուղատնտեսության դարագաման նոր ուղիներ, վորոնք զգալի փոփոխություններ առաջացրին մեր գյուղի սոցիալ. տնտ, կազմի մեջ:

Ագրարային հեղափոխությունը Հայաստանում և մեր քաղաքականությունը գյուղի վերաբերմամբ առհասարակ հիմնականորեն փոխեցին գյուղի սոցիալական դեմքը և նախապայմաններ ստեղծեցին գյուղական տնտեսությունների հետագա շերտավորման **նոր ընթացքի համար**: Պրոլետարական հեղափոխությունից անմիջապես հետո գյուղացիական հողադործությունից զգալի լացնացումը (կալվածատիրական, վանքապատական և պետական մոտ 200.000 դես. հողերի գյուղացիությունից ձեռքն անցնելը, հողահավասարեցումը կուլակային և ունեւոր տնտեսությունների հաշվին հոգուտ սակավահող և հողազուրկ տնտեսությունների), չքավոր տնտեսություններին ցույց տրվող նյութական

և վարկային աջակցությունը, դասակարգային քաղաքականությունը հարկավորման և այլ աշխատանքների ասպարեզներում արգումն ունեցան գյուղացիական լայն մասսաների սեփական գրութայն համեմատական բարելավումը չեղ գյուղացիության միջին շերտի գզալի ընդլայնումը:

Այս չեղրակացությունը հաստատվում է մի շարք տվյալներով. ըստ կՎՎ 10 տոկոսային ընտրովի վիճակագրության արգյունքների, մենք ունեյինք Հայաստանում՝

	1925 թ.	1926 թ.	1927 թ.
Ցանքագուրկ տնտեսություններ	17,7 տ.	15,9 տ.	13,5 տ.
Մինչև 1 դես. ցանք ունեցողներ	36,7 »	33,8 »	34,5 »
1-ից մինչև 3 դես. » »	36,1 »	39,1 »	39,1 »
3-ից մինչև 6 » »	8,1 »	9,4 »	10,5 »
6 և ավելի » »	1,4 »	1,8 »	2,5 »
Տնտեսութ. առանց անասունների	—	19,8 »	15,2 »
Տնտեսութ. առանց լծկանի	55,4 »	48,0 »	37,5 »
Տնտես. առանց գյուղի նյութատիր	63,1 »	55,8 »	46,7 »

վերոհիշյալ տվյալները, չնայած սրանց մոտավոր նշանակության, ցույց են տալիս մեր գյուղի սեփական գրութայն բարելավումը, գյուղական սեփականությունների միջակացումը:

Այս չեղրակացությունը զուգնըթաց չի կարելի անտեսել նաև գյուղի կապիտալիստական տարրերի վորոշ աճումը՝ միջակների վերնաշերտի հաշվին: Այդ մասին են վկայում արենդային հարաբերությունների զարգացումը Հայաստանում և շահագործող տնտեսություն-

ներին բնորոշ անտագոնիստական յերևույթների տարածումը (հողի վարձակալութուն, վարձու աշխատանքի կիրառում և այլն):

Ընկերներ, մենք ունենք նաև ֆինստրոկոմատի սոլյալները գյուղի սոցիալական կազմի մասին՝ գյուղը թիասնարկի սոլյալների համաձայն: Համեմատելով այս բոլորը, մենք թեև չենք կարող ճշգրիտ թվաբանական պատասխան տալ զրված հարցին, բայց կարող ենք չեղրակացնել, վոր մեր գյուղի ներկա սոցիալական դեմքը բնորոշվում է հետևյալ կերպով. միջակ գյուղացիութունը կազմում է թե քանակով, թե տրնտեսական նշանակութամբ մեր գյուղի հիմնական դեմքը և գյուղացիության մեծամասնութունը: Վորպես արդյունք անցյալի սոսկալի ժառանգության, դեռևս զգալի տոկոս է կազմում գյուղական չքավորութունը, դանդաղ տեմպով դեռևս շարունակվում է նաև կուլակային հատվածի վորոշ աճումը միջակ գյուղացիության վերնաշերտի հաշվին: Գյուղի սոցիալական դրության այդ ընդհանուր պատկերն անհրաժեշտ է նկատի ունենալ՝ գյուղատնտեսության հետագա զարգացման ուղիները և մեր անելիքները վորոշելու համար:

ՄԵՐ ԳՅՈՒՂԻ ՅԵՎ ԳՅՈՒՂԱՏՆՑԵՍՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ ՈՒՂԻՆԵՐԸ

Մենք գիտենք, ընկերներ, վոր մանր և մանրագույն, միջակ և չքավոր գյուղական տնտեսութունները կազմում են մեզանում հսկայական մեծամասնութուն, և թեև նրանց տնտեսապես ամրացման ապարիզում մենք ունենք վորոշ հաջողութուններ, բայց այդ հաջողութունները չափազանց անբավարար են և

կազմելու չեն առաջին նախադրյալները հետագա ավելի բուռն զարգացման: Անհրաժեշտ է շարունակել շատ ավելի ուժեղ թափով. քան մինչև, այժմ, գյուղատնտեսական վերելքը տեխնիկական և սոցիալական նոր հիմքերի վրա, մեքենայացնել գյուղը, բարձրացնել գյուղատնտեսության բերքատվութունը և ապրանքայնութունը, հրաժարվել աշխատանքի հետամնաց և նահապետական ձևերից, բարձրացնել գյուղի կուլտուրական մակարդակը:

Ի՞նչ ուղիներով պիտի ընթանա պատմական այս խնդիրների իրականացումը: Առաջին ճանապարհը, վոր վոչ մի դեպքում չի կարելի թերագնահատել, դա անհատական չքավոր և միջակ տնտեսութունների բերհատական չքավոր և միջակ անտեսութունների բերքատվության բարձրացման, նրանց ամրացման ճանապարհն է: Ամեն կերպ աջակցելով անհատական աշխատավորական տնտեսութունների բարելավման, նրանց բերքատվության բարձրացման, ամենալայն չտփերով զբաղվելով նրանց կոոպերացիայի ցանցով, մենք աստիճանաբար կկարողանանք կապել այդ տրնտեսութունները գյուղի սոցիալական վերակառուցման աշխատանքների հետ: Լենինյան կոոպերատիվ պլանի հիման վրա՝ միացնելով անհատական տնտեսութունների արտադրական պրոցեսները՝ մենք կկարողանանք ներգրավել նրանց սոցիալիստական շինարարության հոսանքով: Այս առաջին ճանապարհին զուգընթաց անհրաժեշտ է ամենամեծ յուսանդով ծավալել կոլեկտիվ տնտեսութունների շինարարութունը, մանր ու ցիրուցան տնտեսութունների միացումը և վերակազմութունը նոր արտադրական և տեխնիկական հիմքերի վրա: Այս է գյուղատնտեսության սո-

ցիւրակիւն վերակառուցման ամենալաշն և արմատական ճանապարհը:

Վոչ մի դեպքում չպիտի թուլատրել այս յերկու ճանապարհների հակադրումը կամ մեկի թերագնահատումը, վոր վոչ այլ ինչ կլինի, յեթե վոչ կուսակցութեան գծի անհարազատ աջ և «ձախ» թեքումներին տուրք տալ: Անթուլատրելի սխալ կլինի կարծել, վոր արդեն սպառվել են անհատական տնտեսութեանները՝ զարգացման հնարավորութեանները: Վերջին գավառային կուսակոնֆերանսների ժամանակ, յերբ մենք շեշտում եյինք անհատական տնտեսութեաններին աջակցելու անհրաժեշտութեանը, միքանի ընկերներ զարմանքով ասում եյին, վոր հիմա, յերբ կոլխոզ շինարարութեան հարցն է դրվում, դա ավելորդ աշխատանք է: Մեր կուսակցութեան քաղաքականութեան հետ վոչ մի առնչութեան չունեցող տեսակետ է դա, վորի դեմ անհրաժեշտ է ամեն կերպ պայքարել: Միաժամանակ պետք է պայքարել և այն ընկերների դեմ, վորոնք թերագնահատում են կոլտնտչին՝ բարութեան պատմական նշանակութեանը: Հատկապես Հայաստանում, վորտեղ, ինչպես մենք շեշտեցինք, մենք գործունենք հետամնաց ու աղքատ գյուղի հետ, վորտեղ վարկավորումը և հիմնական ներդրումները նպատակահարմար է ոգտագործել համայնական հիմքերի վրա, մենք ավելի մեծ հետևողականութեամբ պետք է ընդգծենք կոլտնտչինարարութեան հսկայական նշանակութեանը: Չկա ավելի կարևոր մի խնդիր մեր գյուղըջիջների համար, քան կոոպերացիայի ծավալումը և կոլտնտչինարարութեանը գյուղում: Չկա ավելի կարևոր պարտականութեան գյուղացի կոմմունիստի

համար, քան կոլտնտչինարարութեան գաղափարի մասնաշաղկանացումը, նրա հասկանալի և ընդունելի դարձնելը գյուղացիութեան ամենալաշն շերտերի համար:

Մեր գյուղական բջիջները պետք է առաջապահենք և գորշակակիրները լինեն գյուղի սոցիալիստական վերակառուցման աշխատանքների, կոոպերացիայի ամրացման և ծավալման, կոլտուրական հեղափոխութեան խորացման գյուղում: Ահա, ընկերներ, գյուղական մեր անելիքների հիմնական հարցերը:

Այժմ անցնենք գյուղական աշխատանքների կոնկրետ բնագավառներին:

2. ՄԵՐ ՆՎԱՃՈՒՄՆԵՐԸ. ԹԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՅԵՎ. ԿՈՆԿՐԵՏ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

ԿՈՈՊԵՐԱՏԻՎ ԳՅՈՒՎՈՒՄ ՎՈՐՊԵՍ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԻԿԱՆ ՎԵՐԱԿ- ԻՈՒՑՄԵՆ ՀԻՄՆԵԿԱՆ ԼԹԵԿԸ

Պետք է սկսենք, ընկերներ, տնտեսական աշխատանքներից, վորոնց մեջ առաջին տեղը բռնում է գյուղատնտեսական և սպառողական կոոպերացիան, յերկու հիմնական լծակներ, յերկու հենարաններ, վորոնց ոգտագործելով միայն մենք կկարողանանք իրագործել գյուղի սոցիալիստական վերակառուցման զրգավաթին գործը, կկարողանանք սոցիալիզմի ճանապարհով առաջ մղել գյուղացիութեան լաշն հատվածները: Գյուղատնտեսական կոոպերացիան, գյուղվարկը, մեքենաների մատակարարումը, ահա աշխատանքների յերեք ապարեզ, վորոնք վճռական նշանակութեան ունեն գյուղի տնտեսական վերակառուցման աշխատանքների համար և պահանջում են մեր կուսակցու-

թշնան չափազանց լուրջ ուշադրութիւններ: Կարելի չե արձանագրել գյուղատնտեսական կոոպերացիայի աշխատանքներում աչքի ընկնող նվաճումներ, աչքի ընկնող հաջողութիւններ, հատկապես վերջին ժամանակաշրջանում: Գյուղատնտեսական կոոպերացիան այժմ ընդգրկում է Հայաստանի բոլոր տնտեսութիւնների 40 տոկոսը: Աչքի չե ընկնում կոոպերացիայի ցանցի լայնացման արագ տեմպը. միայն մի, վերջին տարվա ընթացքում նա աճել է 10 տոկոսով: Սակայն անհրաժեշտ է հի ավելի լայնացնել գյուղատնտեսական կոոպերացիայի ցանցը, հատկապես մեր լեռնային շրջաններում (Բաջազետի, Դարալագյազի, Չանգիզուրի գավառում), վորտեղ նա բավարար զարգացման դեռ չի հասել:

Ինչ վերաբերում է կոոպերացիայի սոցիալական կազմին, ապա այստեղ ևս, չեթե վերցնենք ընդհանուր տվյալները, պետք է արձանագրենք աչքի ընկնող հաջողութիւններ. այն ժամանակ, յերբ 26 թ. գուղատնտեսական կոոպերացիան ընդգրկում էր իր ամբողջ ցանցում 29 տոկ. չքավոր տնտեսութիւններ, 66 տոկ. միջակ և 5 տոկ. ունևոր տնտեսութիւններ, ապա 28 թ. գյուղատնտեսական կոոպերացիան ընդգրկում է 54 տոկ. չքավոր, 51 տոկ. միջակ և 5 տոկ. ունևոր տնտեսութիւններ: Ընկերներ, յես անձաձր հեռու չեմ այն մտքից, վոր այս թվերը տալիս են մեզ իրականութեան իսկական պատկերը: Կոոպերացիայի սոցիալական կազմի համեմատական լայնացումը չեթե անվիճելի յե, ապա պարզ է նաև այն, վոր մենք դեռ հեռու յենք չքավորութեան լրիվ ընդգրկումից: Անբավարար է նաև միջակ տնտեսութիւնների կազմակեր-

պումը կոոպերացիայի ցանցում: Այդ պատճառով էլ անհրաժեշտ է լարել աշխատանքները կոոպերացիայի ցանցի լայնացման համար և դրան զուգընթաց միջոցներ ձեռք առնել սպահովելու համար մտաւէա ժամանակաշրջանում կոոպերացիայի սոցիալական կազմի հետագա կարգավորումը: Այս խնդիրը լուծելու համար հսկայական նշանակութիւն ունի չքավորութեան կոոպերացման ֆոնդի ճիշտ ոգտագործումը: Մենք դեռ ևս մտտիկ անցյալում արձանագրել ենք այս ասպարիզում իրայտաուակ յերևույթներ, յերբ այդ ֆոնդերն իրենց նպատակին և ժամանակին չեն ծախսվել, այլ ծախսվել են ուրիշ նպատակով: Այս տարի դրութիւնն ավելի լավ է, բայց և այնպէս մենք դեռ հեռու յենք համապատասխան ֆոնդերի լրիվ ոգտագործումից: Այսպես, որինակ, վարկալին ընկերութիւնների գծով, վերջին 15 ամիսները ընթացքում, առ 1-ն հունվարի, կոոպերացման ֆոնդերի միայն 76 տոկոսն է վարի, կոոպերացման ֆոնդերի միայն 35 տոկոսը, բամբակագործական կոոպերացիայի միայն 35 տոկոսը, բամբակագործական կոոպերացիայում 66 տոկոսը: Անհրաժեշտ է մի կողմից ավելի լայնացնել կոոպերացման ֆոնդերի քանակը և մյուս կողմից միջոցներ ձեռք առնել նրանց ճիշտ ոգտագործելու, իստիվ պատասխանատուութեան յենթարկելու այդ ասպարիզում մեր կուսակցութեան գիծը իրայտողներին, վորպեսզի ժամանակին և իր նպատակին ոգտագործվեն այն ֆոնդերը վորոնք տրամադրվում են չքավորութեանը կոոպերացիայի յենթարկելու համար:

Յեթե վերցնենք վարկավորումը, դյուղատնտեսական վարկի բաժանման և ոգտագործման խնդիրը, վորտեղ նույնպէս սկզբնական շրջանում կուսակցու-

Թյան գիծը խախտվել է ամենախայտառակ ձևով, մենք պետք է արձանագրենք զգալի բեկումն: Սակայն այստեղ ևս առանձին վարկային ընկերությունների մեջ դեռ գոյություն ունեն գասակարգային գծի աղավաղման յերևույթներ, յերբ վարկը զբնուս է այլ գծով, քան թե նախորոշել է մեր կուսակցությունը: Մեր գյուղական բջիջները, բոլոր կուսակցական կազմակերպությունները պետք է կենտրոնացնեն ուշադրությունը վարկավորման քաղաքականություն մասին մեր վորոշումները կիրառելու վրա, վարկագուրկ անելու համար կուսակներին, լայն չափով ոգնելու համար աշխատավորական տնտեսություններին:

Մեքենաների մատակարարման ասպարիզում, ուր չերկու տարի սրանից առաջ առատորեն ոգտվում էյին առաջին հերթին ունևոր տարբերը, գրությունը նուսնպես լավացել է: Վերջին չերկու կամպանիաների ժամանակ կոլտնտեսություններն ստացել են բոլոր մեքենաների 72 տոկոսը, չքավորները՝ 8,5 տոկոսը, միջակները՝ 17,5 տոկոսը և ունևորները՝ 2,2 տոկոսը:

Անկասկած այս թվերին պետք է մոտենալ վորոշ վերապահումներով, վորովհետև մեր բյուրոկրատիկ ապարատը շատ հաճախ գանազան գունավորումներ և տալիս վիճակագրական թվերին: Պետք է հետագայում այդ ասպարիզում դասակարգային գիծն ավելի խստությունը կենսագործել: Անհրաժեշտ է նաև քանակապես լայնացնել մեքենամատակարարման գործը Հայաստանում: Սա մի հանդամանք է, վորի վրա պետք է ամենաուրջ ուշադրություն դարձնել՝ ավելի լայն չափով բավարարելու համար գյուղացիություն պահանջ-

ները: Արորը գութանով փոխարինելու խնդիրը, վորպես մոտակա տարիներում լիովին վճռելի մի խնդիր, պետք է դնել մեր կոոպերացիայի և վարկային ընկերությունների առաջ: Շատ անգամ մեր խիշարքերում վորոշ թերագնահատությունը են վերաբերվում խնդրին, ասում են, վոր Հայաստանի պես քարոտ յերկրում արորն էլ բավական է:

Յեթե մենք տուրք տանք այդ որդումովյան տրամագրություններին, ինարկե, վոչ թե մոտակա 5-ամյակում, այլև միքանի 5-ամյակներին ընթացքում մեր գյուղը նուսն քանոֆոնյան գրություն մեջ կննա: Անհրաժեշտ է, վորպեսզի մեր բոլոր կազմակերպությունները, հատկապես գյուղատնտեսական կոոպերացիան և Հողօդղումատն անմիջապես սկսեն գործնական միջոցներ մշակել՝ այս 5-ամյակում ամբողջապես փոխարինելու համար արորը գութանով, ավելի լայն չափով մեքենայացնելու համար մեր գյուղը: Անհրաժեշտ է նաև ավելի ուշադիր լինել մեքենաների լրիվ ոգտագործման խնդրին. չնայած ինվենտարի հսկայական պակասությունը, մենք հեռու չենք յեղած ինվենտարի լրիվ ոգտագործումից, և շնորհիվ անփուլթ, շատ անգամ վոճրագործ վերաբերմունքի դիպի նորոգման գործը, մեր ինվենտարը շատ կարճ ժամանակամիջոցում փչանում է: Տրակտորներից, վոր մենք ստացանք վերջին տարիների ընթացքում, այժմ արդեն շարքերից դուրս են յեկել 34 տրակտոր: Սա ցույց է աալիս, վոր մեր կազմակերպությունները, մեր տեղական որգաններն անփուլթ վերաբերմունք են ցույց աալիս դեպի մեքենաները, դեպի մեր ինվենտարը: Կուսակցական կազմակերպությունները և տեղական խորհրդային որ-

գանններն այդ աշխատանքը նույնպես իրենց ուշադր-
բության առարկա պէտի դարձնեն, վորպեսզի ապահո-
վեն չեղած ինվինտարի լրիվ և նպատակահարմար ող-
տագործումը:

Գյուղատնտեսական կոոպերացիայի հետեյալ գըլ-
խավոր խնդիրը, վորը նույնպես սուր կերպով պետք
և դնել ամբողջ կազմակերպության առաջ, կոոպերա-
ցիայի մասնագիտացումն է՝ և նրա շերտավորումը:
Պետք է ասել, վոր ընդհանուր առմամբ մեր կոոպե-
րացիան առայժմ ընդգրկում է անհատական տնտեսու-
թյունների սպառողական և մատակարարման կարիք-
ները միայն, փոխանակ գյուղատնտեսության արտա-
դրական պրոցեսաների աստիճանական կոոպերացումն
իրագործելու:

Կոնարակտացիան, վորն աչքի ընկնող զենք է մեր
ձեռքում՝ ազդելու համար նրա միջոցով գյուղատնտե-
սական առանձին տնտեսությունների արտադրական
պրոցեսաների վրա, մեղանում, պետք է խոստովանել,
հարկ յեղած դարգադման դեռ չի հասել: Յեթե բարբա-
կագործության ասպարիզում մենք ունենք կոնտրակ-
տացիայի լայն ծավալումը, ապա նույնը չի կարելի
ասել այլ և այլ ճյուղերի մասին: Անհրաժեշտ է, վոր
պեսզի գյուղատնտեսական կոոպերացիան և մեր պե-
տական միերոգ որգտններն առաջիկա սեղոնին կոն-
տրակտացիան ավելի լայն հիմունքների վրա դնեն,
ընդգրկելով նրա միջոցով գյուղատնտեսության բոլոր
գլխավոր ճյուղերը:

Հետեյալ հարցը մասսայական աշխատանքների
խնդիրն է, վորը շատ թույլ և չեղել մինչև այժմ: Մեր
կոոպերացիան տարվում է զուտ առևտրական ձեռ-

նարկներով, և մոռացվում է, վոր հարկավոր է մաս-
սայական աշխատանքները ևս լայն հիմքերի վրա դը-
նել: Մոռացվում է մասսայական աշխատանքների նը-
շանակութունը: Կոոպերացված մասսան այդ պատճա-
ռով հեռու յե կոոպերացիայի շինարարության գործում
ակտիվ մասնակցելուց: Այս խնդիրը նույնպես չափա-
զանց ցավոտ մի խնդիր է, վորի վրա հարկավոր է
լուրջ ուշադրություն դարձնել: Չեմ խոսում այն մա-
սին, վոր գյուղատնտեսական կոոպերացիան մինչև այ-
ժմ գրեթե բոլորովին չի տարել վորևէ կուլտուրական
աշխատանք, իր ամբողջ գոյության ընթացքում Հայ-
գյուղկոոպը չի կարողացել կազմակերպել մասսայական
գրականության տարածման խնդիրը: Անհրաժեշտ է
անմիջապես գծել կուլտ-աշխատանքների լայն ծրա-
գիրը, արամադրել համապատասխան միջոցներ և ու-
ժերը՝ ուժեղացնելու համար կուլտուրական և մասսա-
յական աշխատանքները:

Մոտավորապես նույնն է դրությունը՝ հաև սպա-
ռողական կոոպերացիայի աշխատանքների ասպարի-
զում: Վերջին տարում կոոպերացիայի յե յենթարկված
13,500 տնտեսություն: Սպառողական կոոպերացիայի
ցանցն ընդգրկել է 87,000 գյուղական տնտեսություն,
յանցն չբավորական տնտեսությունների կոոպերացու-
մն բայց չբավորական տնտեսությունների կոոպերացու-
մն բավարար է: Յեվ չնայած դրան, այդ նպատակին
հատկացված չնչին ֆոնդերը լրիվ կերպով չեն ոգտա-
գործվում:

Հետեյալ բացը դասակարգային քաղաքականու-
թյան խախտման բազմաթիվ դեպք՝ րն են սպասկո-
ուպի գծով: Շատ անգամ կոոպերացիայի ասպարատը
կամ նրանց ցուցանակն ոգտագործում են կուլակները,

նախկին առևտրականները, գյուղի ունեւորները: Սպառ-
կոտպի ապպարատը տեղերում դեռևս խճողված է վորոշ
անհարազատ տարրերով: Նոր ուժերի առաջքաշումը
թույլ է ընթանում: Կուլտուրական աշխատանքներն
անհանդուրժելի զրուծյան մեջ են: Այնպիսի մի հարց,
ինչպիսին է գրականութան վաճառման խնդիրը ըս-
պառկոտպի ցանցով, մինչև վերջերս անյուծելի յեր մը-
նում: Իրականութունը փոռւմ է Պետհրատի պահեստ-
ներում, իսկ գյուղ չեր հօ սնում: Ահա թե ինչու կուլ-
տուրական աշխատանքների ուժեղացումը և մասսա-
յական աշխատանքների ուժեղացումն սպառկոտպի գըլ-
խավոր խնդիրներից մեկն է:

Յեւ ապա, ընկերներ, կադրերի հարցը ինչպես
գյուղատնտեսական կոոպերացիայում, նույնպես և այս-
տեղ զեկավար կադրերի, կուլտուրական կոոպերատոր-
ների պատրաստման և ոգտագործման խնդիրն ամե-
նակարևոր խնդիրներից մեկն է: Մեր զեկավար կադ-
րերը, մեր կոոպերատիվ ուկտիվը չափազանց յետ է
մնում կյանքի աճող պահանջներից, և սա ամենասուր
կերպով զգացվում է այժմ, չերբ բարդանում են աշ-
խատանքի պայմանները գյուղում, յերբ սրվում է դա-
սակարգային պայքարը: Ահա թե ինչու մեր կոոպերա-
տիվ բոլոր որգանները կադրերի պատրաստման հար-
ցը, նրանց հարազատացման, նոր ուժերի առաջքաշման
հարցը, հատկապես բատրակնիրից և չքավորներից՝
պետք է դարձնեն իրենց ուշադրության կենտրոնը:
Առանց կադրերի հարազատ կազմի մեր կոոպերատիվը
չի կարող կիրառել այն հսկայական խնդիրները, վո-
րոնք իրենց ամբողջ ծանրությամբ ընկնում են նրա
ուսերի վրա:

ԿՈՒԼԵԿՏԻՎ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Անցնում եմ հետևյալ հարցին՝ կուլեկտիվ տնտե-
սութունների զրուծյան և շինարարության: Յեթե
վերցնենք մեր իրականությունը, պետք է ասենք, վոր
1928 թ. 15-րդ համագումարից հետո անցած ժամա-
նակաշրջանում կուլտոզների կազմակերպման ասպա-
րիզում մենք իրավունք ունենք պարծենալու աչքի
ընկնող հաջողութուններով: Այն ժամանակ, չերբ 1927
թ. Հայաստանում ունեւիրք 8 կուլտոզ, վորոնք ընդ-
գրկում էին 390 անհատական տնտեսություն, 1928
թ. ունեւիրք 96 կուլեկտիվ տնտեսություն, վորոնք
ընդգրկում էին 1942 տնտեսություն. այս տարի
հունվարին կուլտոզների թիվը հասավ արդեն 110-ի,
վորոնք ընդգրկում են 2117 տնտեսություն: Այս թը-
վերը, ընկերներ, իհարկե, այնքան ել մեծ չեն. կուլեկ-
տիվներում միացած տնտեսությունները կազմում են
Հայաստանի բոլոր գյուղական տնտեսությունների
միայն 1,3 տոկոսը, բայց այդ առայժմ փոքր թվերը
ծածկում են պատմական նշանակություն ունեցող մի
յերևույթ, վոր պահանջում է մեզանից ամենամեծ ու-
շադրություն և աշակցություն: Չենք կարող չարձա-
նագրել կուլտնտեսությունների ցանցում միջակ տնտե-
սությունների անբավարար ընդգրկումը. ներկայումս
բատրակային տնտեսությունները կազմում են կուլ-
տոզների ցանցում 5 ու կես տոկոս, չքավորները՝ 75,5
տոկոս, միջակները՝ 18,7 տոկոս: Մյգ բվերը հարկա-
գրում են մեր բոլոր կազմակերպությունների առաջ
գեղ միջակ տնտեսություն, երա ենեզրավման հարցի
կառեվորությունը: Պետք է պարզ լինի, վոր առանց
միջակ գյուղացու կուլեկտիվ տնտեսությունները չեն

կարող կաշունանալ և ամուր հիմքերի վրա գրվել. առանց միջակ տնտեսութուններին ներգրավման անհրաժեշտ է ստեղծել լաշն տնտեսական և տեխնիկական բազա, ամրացնել կոլխոզների զիրքերը և հեղինակութունը գյուղում: Կոլլեկտիվ տնտեսութունների հետագա ծավալումը պետք է ընթանա յերկու դժով՝ նախ նոր տնտեսութուններ կազմակերպելով և մյուս կողմից՝ գոյութուն ունեցող տնտեսութունները լաշնացնելով:

Վոչ մի դեպքում չգանդադեցնելով կոլխոզներին շինարարության ներկա տեմպը և ավելի արագացնելով այն՝ մենք պետք է պլանային մոտեցում ունենանք այդ հարցին և միանգամայն, ընդմիջա և վճռականորեն հրաժարվենք կոլխոզների կազմակերպման ստիպողական մեթոդներից, վորոնք դեռևս այս կամ այն չափով նկատվում են վորոշ շրջաններում: Այստեղ չի կարելի չհիշել ընկ. ԼԵՅԻՆԻ խորհուրդը այն մասին, վոր «չկա ավելի մեծ հիմաուրություն, քան քե ստիպողականության միտքը միջակ գյուղացուրան ցկասմամբ՝ գյուղացեսեսական հարաբերությունների ասպարիզում»:

Միաժամանակ անհրաժեշտ է պայքարել նաև սպառողական և սորեսական տրամադրությունների դեմ կոլտնտեսութունների մեջ: Այդ տրամադրությունները դեռևս զգալի չափով գոյութուն ունեն մեզ մոտ: Կան բազմաթիվ փաստեր, յերբ արտադրական վարկերը ծախսվում են սպառողական նպատակով: Այստեղ ևս չի կարելի չհիշել ընկեր ԼԵՅԻՆԻ խորհուրդը, թե՛ «մեճ պեճ է միջոցներ ձեռք առնեճ, վոր գյուղացիճ մեր կոմմունիստների մասիճ

չասի, վոր քոճ պեսական ցախլեբնիկներ են յեվ քարբերվում են մյուս գյուղացիներից միայն քոճ. ցով, վոր զանազան արտոություններ են վայելում»: Այս խորհուրդը նշանաբանը պետք է լինի մեր բոլոր կոլխոզների համար:

Չեմ խոսում այն մասին, վոր անհրաժեշտ է վարկավորման և հողաշինարարության գործում բարենպաստ քաղաքականութուն տանել կոլտնտեսություններին հանդեպ: Նախանցյալ տարի ընդհանուր գյուղատնտեսական վարկի միայն 1,2 տոկոսն ստացան կոլխոզները, անցյալ տարի նրանք ստացան վարկի 8 տոկոսը, իսկ այս տարի կստանան գյուղատնտեսական վարկի ընդհանուր գումարի 25 տոկոսը: Ուրեմն մեր գեճ վարկավորման գործում բավարար պիտի համարել. նույնը և հողաշինարարության ասպարիզում: Մենք չենք կարող ժխտել բազմաթիվ և խոշորագույն թերություններ Հողժողկոմատի աշխատանքներում, սակայն իրավունք չունենք անտեսելու այն հսկայական աշխատանքը, վոր կատարել է Հողժողկոմատը կոլխոզների հողաշինարարությունն ավարտելու համար:

Կուսակցության դեկավարությունը կոլտնտեսություններում ուժեղացնելու համար մենք անհրաժեշտ ենք համարում կազմակերպել խոշոր կոլտնտեսություններին կից կուսքիջներ, վոր, սակայն, վոչ մի գեպուում չպեճ է առաջ բերի կոլխոզի յեվ կուսքիջի մեկուսացումը գյուղի բնգիանուր աշխատանքներից: Մեր ամենալավ կոմմունիստները, գյուղի ակալիվ՝ կոլխոզ մտնելով՝ չպիտի ինքնամոփոխին, մեկուսանան գյուղացիական լաշն հատվածներից, այլ համա-

խմբելով գյուղացիներին կոլխոզներ շուրջը՝ պետք է պատվաստեն նրանց կուլտուրական գյուղատնտեսության նոր ձևեր և պայմաններ ստեղծեն՝ վողջ գյուղացիութունը կոլխոզներում ընդգրկելու համար:

Յեվ վերջապես, ընկերներ, կադրերի խնդիրը: Այս հարցի բավարար լուծումը նույնպես կոլխոզների զարգացման հիմնական նախապայմանն է: Կոլխոզները ըն աճում և զարգանում են. բարդանում է նրանց աշխատանքը և ղեկավարութունը, և հարկավոր են ձեռներեց ու գրագետ աշխատողներ և տնտեսավարներ: Կոլխոզների ներկա ղեկավարների աչքի ընկնող մասը տեխնիկապես անգրագետ է: Յեվ սա սպառնալից մի վտանգ է կոլխոզը նարարության զարգացման համար: Կոլխոզի նարարումը պարտավոր է լրջորեն մտածել այս մասին և ուժեղացնել կոլխոզների ղեկավար կադրերի պատրաստման և վերապատրաստման աշխատանքները:

Վերջին հարցը՝ գյուղացի կոմմունիստների վերաբերմունքի մասին և հանդեպ կոլխոզների: Բազմաթիվ փաստեր ցույց են տալիս, վոր կոմմունիստներից շատերը գյուղում, շատ անգամ նույնիսկ բջիջներն ա մրողջությամբ խուսափում են կոլլեկտիվում տեսութուններից և նույնիսկ խանդարում են նրանց՝ կազմակերպմանը և աշխատանքներին: Ահա որինակ, Դարալազյազի Կնիշիկ գյուղի կոմբջիջը, վորը՝ լսելով զեկուցում կոլխոզ կազմակերպելու մասին՝ վորոշել է. «Ինկատի ունենալով, վոր մեր գյուղում կոլլեկտիվ կազմելու հնարավորութուն չկա, այն նպատակով, վոր մեր գյուղում չկան նման հարմարութուն, հող չունենք, ցմաճ լեկամուս, վոր ուճեճ, ուրիճ գյուղերը,

եթի մեջում կամ բեռնով կոլլեկտիվն առաջ յի գնա: Վոր մեր գյուղում լինում է 6 ամիս ձմեռ, այնպես վոր տարվա շատ ժամանակ աշխատանք չի լինում, այդ նպատակով մեր կոլլեկտիվ կազմելուն հնարավորութուն չկա: Խնդրում ենք Կոմիսիյեճ, վոր ցկաթի ուճեճա մեր բոլոր սրամագրութունը լեվ գալ մի լեգրակացության»:

Ընկերներ, կարելի յեր հավատալ այս պատճառաբանությանը, յեթե քննութունը չպարզեր, վոր ներկա ղեկավարում մենք գործ ունենք մի բջիջի հետ, ուր ուճացած և կուլակ կոմմունիստները մեծամասնութուն են կազմում: Պետք է ավելի պարզորոշ դնել կոմմունիստների ակտիվ մասնակցության հարցը կոլլեկտիվ տնտեսութուններում: Պետք է պահանջել, վոր գյուղացի կոմմունիստները զրոշակակիրները և նախաձեռնողը լինեն կոլլեկտիվների կազմակերպման գործում և առանձնապես որինակ ցույց տան անկուշակցական գյուղացիներին: Յեվ վերջապես առանց ակոստալու անհրաճեշտ և վտարել կուսակցության շարքերից այն կոմմունիստներին, վորոնք խանդարում են կոլլատեսութունների աշխատանքներին:

Հետևյալ կարևոր հարցը հողաշինարարությունն է, վորը կազմում է գյուղի սոցիալիստական շինարարության հիմնական նախապայմաններից մեկը: Հողաշինարարական աշխատանքները Հայաստանում ընթացել են բավական արագ տեմպով և տվել են արդեն վորոշ արդյունքներ: Գրեթե վերջացած է միջգյուղյան հողաշինարարութունը, գյուղամիջյան հողաշինարարութունը կատարվել է բոլոր գյուղերի 15 տոկոսում, զգալի չափով արդեն կրճատվել է հողացրվածութունը:

Բայց աշխատանքները ընթացքին յեղել են դասակարգային գծի խախտման բազմաթիվ դեպքեր: Միքանի շրջանում հողի լավագույն կտորները մնում են կուլակների ձեռքին, և սա տեղին դժգոհություն պատճառ է դառնում չքավորության համար: Մեր Հողփողկոմատը պիտի ավելի արագ տեմպով շարունակի հողաշինարարական աշխատանքները և այն առաջ տանի մեր դասակարգային գծի համաձայն: Հողային ուղենսգիրքը նույնպես անհրաժեշտ է վերանայել՝ հիմք ունենալով Համաօրոթենական նոր օրենքը հողագործություն և հողաշինարարություն մասին:

Յերկու խոսք գյուղմիասնարկի մասին. փաստերը հաստատում են, ընկերներ, վոր գյուղհարկի այս տարվա սիստեմը նպատակահարմար է և ընդունելի և գանձվում է բոլոր գավառներում լրիվ ու ժամանակին: Այս տարի ազատվել են գյուղհարկից տնտեսությունները 45 տոկոսը, իսկ մի շարք գավառներում՝ մինչև 60 տոկոսը, մինչդեռ անցյալ տարի հարկից ազատված տնտեսությունների թիվը կազմում էր 33,4 տոկոս: Ամբողջ հարկի ընդհանուր գումարի 35 տոկոսը ընկնում է կուլակային տնտեսությունների վրա: Սա ակներև է դարձնում հարկի ներկա սիստեմի դասակարգային բնույթը: Յեւ վորպեսզի կանխենք այդ գծի խախտման հնարավորությունները, մենք պետք է վճռական դաման և մաքրման լենթարկենք մեր տեղական հարկային ապարատը: Փաստեր կան, վոր տեղերում այդ ապարատը սողոսկել են անհարազատ ելիմենտներ, բյուրոկրատներ ու չինտիլիկներ, վորոնք նաչալնիկին դուր գալու համար ավելացրել են հարկը, ճնշում են միջակին և այլն: Նման խաչտառակ

չերևույթների դեմ անհրաժեշտ է գլինել մեր բոլոր կազմակերպությունները:

ԿՈՒՆՏՐՈՒԿԱՆ ՓՆԵՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԾԱՎԱԼՈՒՄԸ ԳՅՈՒՂՈՒՄ

Հեղափոխությունը դարգացման ներկա ետապի վրա կուլտուրական շինարարությունը գյուղում ներկայացնում է նրա սոցիալիստական վերակառուցման կարևորագույն ազդակներից մեկը: Սակայն կուլտուրական աշխատանքների ներկա դրությունը գյուղում չի համապատասխանում 15-րդ համագումարի վորոշումներին: Հայաստանում մենք ունենք 74 տոկոս անգրագետ ազգաբնակիչներ: Ուսման հասակ ունեցող յերիտասարդության միայն 50 տոկոսն է ընդգրկվում դպրոցներում, բայց ուսումնական ցանցը վերջին տարիներում չի լայնանում: Պետք է լայնացնել դպրոցական ցանցը, պետք է վճռական բեկումն առաջ բերել մեր բյուջեյի մեջ, վորպեսզի աստիճանաբար ավելի լայն հնարավորություններ ստեղծվեն՝ լայնացնելու համար մեր կուլտուրական մասսայական հիմնարկները: Ըստ յենթադրությունների՝ 1932 թվականին մենք պետք է հայտարարենք պարտադիր տարրական ուսում, բայց ով վոր հետևում է, թե ինչ նախապարտապատական աշխատանք է կատարվում այժմ, կասի, վոր նման տեմպով մեր յենթադրություններն անիրագործելի կմնան: Անհրաժեշտ է այդ հարցը դնել միանգամայն գործնական հիմքերի վրա, հատկապես ֆինտոլկոմատի գծով, վորպեսզի մեր ուսումնական ցանցը, կուլտուրական աշխատանքների ծավալը համապատասխանի այն պահանջներին, վոր դնում է մեր առաջ կյանքը: Չենք խոսում այն մասին, վոր անբա-

վարար ե չքավորութեան կուլտուրական սպասարկման գործը, վոր չքավորութիւնը թուլ է ընդգրկված գըպ-րոցներում, վոր չնայած 15-րդ համագումարի վորոշման, վոչ մի գավառում չունենք դեռ հատուկ ֆոնդ չքավորութեանը նուրթապես ոգնելու համար: Համագումարն ընդգծելով այս բոլոր թերութիւնները՝ պետք է պահանջի, վորպետքի հետագայում բուջեն կազմելու հնարավորութիւն ստեղծվի զգալի բեկումն առաջացնել մեր բոլոր կուլտուրական աշխատանքների ընդգրկումներում:

Գյուղի սոցիալիստական վերակառուցման ղեկավար կազմերը մենք պատրաստում ենք գյուղատնտեսական դպրոցներում, ունենք յերկու գյուղատնտեսական տեխնիկում և համալսարանի գյուղատնտեսական ֆակուլտետը: Ընդամենն այդ բոլոր ուսումնական հիմնարկներում սովորում են 5500 հոգի: Յեթե քանակը կարելի յի բավարար համարել, ապա վորակի տեսակետից չափազանց մեծ պակասութիւններ կան այս բոլոր ուսումնական հիմնարկներում: Գյուղյերիս գըպ-րոցները, վորոնք հսկայական հեղինակութիւն ունեն, հսկայական դեր ունեն խաղալու նոր կուլտուրական կոպերատոր գյուղացիներ պատրաստելու գործում, տնտեսապես վատ դրութեան մեջ են: Նրանք չունեն հարկ յեղած հարմարութիւնները—չունեն հանրակացարաններ, գրականութիւն, չեն ապահովված գյուղատնտեսական ուժերի բավարար կազմով, չեն կապված մեր կոլխոզների հետ:

Գյուղատնտեսական տեխնիկոններում դեռևս բավական մեծ տոկոս են կազմում վոչ գյուղացիական տարրերը, ծառայողները, քաղքենիական, մանր-բուր-

ժուական տարրերը: Անհրաժեշտ է հետագայում ընդունելութեան ժամանակ ապահովել մեր ուսումնական հիմնարկների գասակարգային կազմի լավացումը:

Մասսայական—լուսավորական աշխատանքներում ևս պետք է շեշտել նյութական միջոցների չափազանց անբավարար քանակը: Մենք ունենք ընդամենը 132 խրճիթ-ընթերցարան: Հարչուրավոր գյուղերում չկա մասսայական քաղ-լուսավորական աշխատանքների և վոչ մի կայան, և այդ հանգամանքն ոգտագործում են կուլակները, կազմակերպելով յուրահատուկ «կուլտաշխատանք» սեփական «ոգաներում»:

Գյուլթիւն ունեցող խրճիթ-ընթերցարաններն էլ դեռ շատ հեռու յեն բավարար դրութիւնից: Նրանց կահավորումը շատ վողորմելի չէ: Ամբողջ Հայաստանում մենք դեռ չունենք վոչ մի շրջիկ գրադարան, գյուղական խրճիթ-ընթերցարանները չունեն տարրական գրականութիւն: Անգրագիտութեան վերացման աշխատանքների ծավալը դեռևս չի համապատասխանում մեր պահանջներին: Հայաստանում ունենք 160000 անգրագետ (չհաշված ծերերին), իսկ լիկկայաններում այս տարի ընդգրկված են 35,000 հոգի: Մասսայական գրականութիւնն աննշան է, մեր Պետրատը հրատարակել է ամբողջ տարվա ընթացքում 40—50 բրոշյուր գյուղացիութեան համար: «Մաճկալ»-ը, վորը կարևոր դեր է կատարում գյուղում և ունի 14.000-ի չափ տիրած, արդեն չի բավարարում գյուղի ակտիվի պահանջներին: Մենք չունենք գյուղատնտեսական մասսայական ժուրնալ: Հողփողկոմատը ապագրում է «Գյուղատնտեսական Կյանք» ժուրնալը, վորի տիրածը չափազանց աննշան է: Ժամանակն է արդեն «Մաճկալ»-ին կից

ուեննալ մասսայական գյուղատնտեսական ժուրնալ՝ նվիրված գյուղատնտեսութեան վերակառուցման աշխատանքներին՝ գյուղական ակտիվի համար:

Ընկերներ, չափազանց կարևոր նշանակութիւն ունի մեզ համար նաև գյուղական ինտելիգենցիային սոցիալիստական շինարարութեան աշխատանքներին լծելու հարցը: Չի կարելի ասել, վոր այդ պրոբլեմը մեզանում արդեն վճռված է: Հարցը նրանումն է, վոր գյուղական ինտելիգենցիայի մի դասը մասը դեռևս հեռու յե այն լոգունգների ըմբռնումից, վոր մենք դնում ենք գյուղական աշխատանքների ասպարիզում: Ինտելիգենցիայի աչքի ընկնող մի հատվածը, գյուղի ուսուցչութեանը, բժիշկները, գյուղատնտեսներն իրենց աշխատանքները կատարելով հանդերձ բարեխիղճ կերպով՝ դեռ չեն ըմբռնել մեր քաղաքական լոգունգները և հեռու յեն հասարակական աշխատանքներից:

Գյուղական ուսուցչութեան 46 տոկոսն, որինակ, չի մասնակցում հասարակական աշխատանքներին: Այստեղ մեղավոր են, իհարկե, և մեր կուսակցական կազմակերպութեանները, վորոնք առանց լուրջ պատճառի շատ անգամ հակահեղափոխականների շարքն են դասում գյուղի ինտելիգենտ ուժերին: Քանի գնում, այնքան ավելի ու ավելի պատասխանատու լե դառնում գյուղական ինտելիգենցիայի դիրքը: Այժմ արդեն բավական չե սահմանափակվել միայն բարեխիղճ աշխատանքով այս կամ այն մասնագիտութեան հեղ սահմաններում: Անհրաժեշտ է մասնագիտական աշխատանքները կապել մեր քաղաքական գծի կենսագործման հետ: Յեւ այդ պատճառով մեր գյուղական աշխատանքների կարևորագուցն խնդիրներից մեկն էլ կայանում է նրանում, վորպես-

զի կարողանանք գյուղական ինտելիգենցիայի դեռևս քաղաքականապես չեզոք հատվածն ինքնորոշել հոգուտ պրոլետարական հեղափոխութեան, վերջ տալ նրա քաղքենիական նախապաշարունակներին, լծել նրան ակտիվ հասարակական աշխատանքի: Ինչ վերաբերում է ինտելիգենցիայի անհարգատ և անհուսալի մի աննշան մասին, սուղ ինչքան շատ կարողանանք փոխարինել նրան յերիտասարդ և հարգատ կադրերով, այնքան լավ:

ԳՅՈՒՂԽՈՐՀՈՐԳՆԵՐԻ ԸՅՈՒՐԹՅՈՒՄԸ

Գյուղխորհուրդների աշխատանքների համեմատական աշխուժացումը մեզանում անվիճելի փաստ է: Սակայն այդ ասպարիզում միջնայժմյան նվաճումները դեռ անբավարար են և բոլորովին չեն համապատասխանում այն հսկայական խնդիրներին, վորոնք ծառանում են գյուղխորհուրդների առաջ ներկայումս: Գյուղխորհուրդների կազմի հոսունութեանը, նրանց թույլ աշխատանքը, խորհրդի անդամների կուլակների ազդեցութեան տակն ընկնելը, հեղափոխական որինակարգի խախտումը, — այս բոլորը օտարածված յերևույթներ են մեր գյուղխորհուրդներում: Ահա, որինակ, Որդակներ են մեր գյուղխորհուրդներում: Ահա, որինակ, Որդակներ են մեր գյուղի խորհուրդը՝ նա մի տարվա ընթացքում կազմակերպել է միայն մի հաշվետու զեկուցում և ունեցել է 8 նիստ, վորտեղ քննվել է 27 հարց, 16 հարցն ընդունել են ի գիտութեան, 8-ը մնացել է անկատար, և 3-ը միայն կատարված է: Չեմ ուզում ասել, վոր այս պատկերը բնորոշ է մեր բոլոր գյուղխորհուրդների համար, սակայն պետք է ասել, վոր աշխատանքների թուլութեան նման պատկերը յեղակի յերևույթ չե մեզնում:

Ընկերներ, գյուղխորհուրդների աշխուժացումը մեր ամենակարևոր անելիքներից մեկն է այժմ գյուղում: Պետք է աշխուժացնել սեկցիաների աշխատանքները, հատուկ ուշադրություն դարձնել հատկապես գյուղատնտեսական սեկցիայի աշխատանքների վրա, վերածելով այդ սեկցիան գյուղական արտադրական խորհրդակցությունների, վորպեսզի նրանք ժամանակին քննեն և մասսայականացնեն գյուղատնտեսությունից բխող հերթական խնդիրները: Նույնը նաև մյուս սեկցիաների, հատկապես դատական սեկցիայի վերաբերյալ, վորովհետև չափազանց շատ են հեղափոխական որինականությունից խախտման դեպքերը գյուղում: Հսկայական նշանակություն ունի նաև մեր գյուղխորհուրդների ղեկավար աշխատողների հոսուն դրույթունը: Մի ընտրությունից մինչև մյուսը միքանի անգամ փոխվում է գյուղխորհրդի նախագահը, նախագահների աչքի ընկնող մասը հենց ինքը խախտում է խորհրդացին որենքները. չերկու տարվա ընթացքում, նախկին ընտրություններից մինչև հիմա քրեական պատասխանատվություն են յենթարկվել 161 գյուղխորհրդի նախագահ: Անգրագիտությունը, հեռամնացությունը, անգիտակցությունը, կուլակների ազդեցությունից առկա ընկնելը, — այս բոլորն այս կամ այն չափով բնորոշ են շատ գյուղխորհուրդների նախագահների համար:

Ահա թե ինչու մոտակա շրջանում գյուղական խորհրդային կադրերի պատրաստման, վերապատրաստման և կայունացման խնդիրը նույնպես մեր հիմնական անելիքներից մեկը պետք է լինի:

Ինքնաքննադատություն ծավալման մասին գյու-

ղում դեռ քիչ բան կարելի է ասել: Գյուղական ժողովներում նույնիսկ վերջին վերընտրական կամպայնիայի ընթացքում, միջակ գյուղացին անբավարար ակտիվություն է ցուցաբերում. նա շատ հաճախ գերադասում է լռել, քան թե քննադատել: Դա մասամբ բացատրվում է նրանով, վոր շատ անգամ տեղերում մեր ընկերները, կոմունիստներն ամեն մի խոսողի, քննադատողի կայցնում են հակահեղափոխականի ցուցանակ: Այս յերևույթի դեմ պետք է կռվել ամենաձևական ձևով, պետք է այնպես անել, վոր միջակ գյուղացին չվախենա արտահայտվել, խոսել մեր բացերի և թերությունների մասին: Ընդհակառակը, ընկերներ, ինչպես քաղաքում, նույնպես յե՞վ գյուղում առանց ինքնաքննադատության ամենալայն ծավալման՝ խորհուրդների աշխուժացումն անհնարին է: Չեմ խոսում շրջափոխումների մասին, վորոնց կազմի հոսունությունը և տեղական ուժերի աննշան առաջընթացումը նույնպես գլխավոր բացերից մեկն է:

Չքավորության կազմակերպման ձևերի և նրա աշխատանքների հարցը վերջերս բավականին շատ է արծարծվել: Այդ ասպարիզում ամենուրեք նկատվում է աշխուժացում: Սակայն անհրաժեշտ է ավելի կայուն հիմքերի վրա դնել աշխատանքը Չքավորության մեջ և բարձրացնել նրա քաղաքական ակտիվությունը: Չքավորության աշխատանքների կազմակերպչական ցանցը դեռևս անբավարար է: Չքավորական խմբակները գոյություն ունեն միայն գյուղխորհուրդներին կից, այն ել անբավարար թվով և շատ անգամ միայն թղթի վրա. նրանք յարեկան հավաքվում են մեկ կամ յերկու անգամ, գործնական հարցեր համարյա թե չեն դնում,

ստանում են ընդհանուր ընույթ, խոսում են միայն քաղաքական հարցերի մասին՝ առանց կապելու նրանց գործնական խնդիրների հետ: Պետք է միջոցներ ձեռք առնել, վորպեսզի չքավորութան առանձին կազմակերպությունները մեկուսացում կամ ճեղքվածք առաջ չբերեն չքավորների և միջակների միջև և շառաջացնեն նրանց մեջ և վոչ մի խորթութուն:

Բատրակների կազմակերպման դժվար պայմանները (նրանց ցիրուցան դրութունը, տնտեսական կախումը վարձողներից, աշխատանքի ծանր պայմանները և այլն) պահանջում են գյուղական կազմակերպությունների ամենալուրջ ուշադրությունն այս հարցի վրա, վորովհետև չնայած աշխատանքների վորոշ աշխուժացման, մասսայական աշխատանքները բարակների մեջ, նրանց շահերի պաշտպանությունը, ինչպես նաև նրանց ներգրավումը պրոֆկազմակերպության ցանցով՝ դեռևս անբավարար է: Նկատի ունենալով, վոր բատրակները գյուղական չքավորության հետ կազմում են մեր կուսակցության կայուն հենարանը գյուղում՝ անհրաժեշտ է ուժեղացնել քաղաքական մասսայական աշխատանքները նրանց մեջ և նպատակ դնել մոտակա շրջանում ընդգրկել պրոֆ-միութենական ցանցով բոլոր բատրակներին: Գյուղատառ միութունն ավելի վճռական մոտեցում պիտի ունենա բատրակների տնտեսական շահերի պաշտպանման գործում, նկատի ունենալով, վոր այս սպարիդում մենք չափազանց յետ ենք մնացել: Միութունը և գյուղխորհուրդները պարտավոր են ուշի-ուշով հակել բատրակների տնտեսական դրությանը և աշխատանքի պաշտպանություն վերաբերյալ բոլոր կանոն-

ների և որենքների անսպլաք կիրառմանը գյուղում: Բացի ընդհանուր ձեռնարկներից, գյուղատառ միութունը պարտավոր է իր միջոցներով լայնացնել կուլտուրական աշխատանքները բատրակների մեջ կազմակերպել լիկկայանների հատուկ ցանց՝ վերացնելու համար անգրագիտությունը բատրակների միջից:

Ընկերներ, ազգային փոքրամասնությունների մասին առանձին չենք խոսելու, շեշտենք միայն, վոր գյուղական աշխատանքների ասպարիզում հիշված բոլոր թերությունները և դասակարգային գծի խախտման դեպքերն առանձին սրությամբ արտահայտվում են ազգային փոքրամասնություն կազմող շրջաններում: Կուս կազմակերպությունների չափազանց թուլությունը, կուլտուրական հետամնացությունը, դեկավար կադրերի բացակայությունը չափազանց դժվարացնում են կուսակցական և մասսայական ու տնտեսական աշխատանքը գյուղում: Պետական ապստրատի վորոշ մասերի բյուրոկրատիկ, շատ անգամ ազգայնական մոտեցումները դեպի ազգային փոքրամասնությունների կարիքները և խնդիրները՝ ուժեղացնում են թշնամի կուլակային տարրերի ազդեցությունն ազգային փոքրամասնությունների չքավոր ու միջակ խավերի վրա: Անշեղ կիրառելով դասակարգային հատուկ դիժը մեր բոլոր աշխատանքներում ազգային փոքրամասնությունների մեջ, վոչ մի դեպքում չհրաժարվելով այլազգի շահագործող տարրերի ճնշումից և սահմանափակումից՝ անհրաժեշտ է զգալի բեկում առաջացնել մեր բոլոր որդանների և կազմակերպությունների աշխատանքների մեջ ազգային փոքրամասնությունների նկատմամբ, ավելի լայն սպասարկելով

Նրանց կուլտուրական, կենցաղային և տնտեսական կարիքները, վճռականորեն առաջ քաշելով ազգային փոքրամասնությունների աշխատավորներին ղեկավար աշխատանքի և ամենախիստ պատասխանատուության ու պատժի չենթարկելով մեր կուսակցության քաղաքականությունը խախտողներին՝ ազգային փոքրամասնությունների նկատմամբ:

ԿՈՄՍՈՒՆԻՍՏԻՆԻՅԱՆ ԵՎ ԿՈՄՍՈՒՆԻՍՏԻՆԻՅԱՆ ԳՅՈՒՂՈՒՄ

Կարևորագույն խնդիրներից ամենակարևորը գյուղում կուսակցական և կոմյերիտական կազմակերպությունների աշխատանքն է: Ընկերներ, կասկածից զուրս է, վոր գյուղի սոցիալիստական վերակառուցման աշխատանքներն ամենամեծ չափով կախված են կուսըջիջներին և կոմյերիտմիության գրությունից: Իսկ ի՞նչ գրության մեջ են այդ կազմակերպությունները գյուղում: Անբավարար Գյուղում մենք ունենք 40000-ից ավելի կոմունիստներ, կոմյերիտմիությունը գյուղում 720 բլիջ ունի և 16,000-ից ավելի անդամ: Այսպիսով սոցիալիստական մեր բանակը գյուղում քանակապես քիչ չէ: Սակայն նա վորակով դեռ չի համապատասխանում մեր հիմնական պահանջներին: Ցավոտ հարցերից մեկը կուսակցության և կոմյերիտմիության սոցիալական կազմի անբավարար լինելն է: Վաղուց է արձանագրված մեր գյուղըջիջներում կուլակային և ուսճացած ելեմենտների գոլության փաստը: Վիճակագրական մի շարք ուսումնասիրություններ անժխտելի կերպով հաստատում են այդ: Վորոջ շրջաններում ուսճացած և կուլակացած կուսանդամները կազմում են կուսկազմակերպության կազմի մինչև 10—15 տոկոսը:

Կոմսոմոլի զտման հանրագումարը ևս ցույց է տալիս, վոր կոմյերիտմիության գյուղըջիջներում հավաքվել էյին մինչև 10—15 տոկոս ուսճացած շահագործող ելեմենտներ:

Կարելի չէ բերել բազմաթիվ փաստեր, չերբ առանձին գյուղըջիջներ տարիների ընթացքում կտրված են յեղել գյուղի չքավորներից և բատրակներից, մեր հիմնական դասակարգային պատվանդանից: Այդ պատճառով մեր համագումարի հիմնական վորոշումներից մեկը պիտի լինի այն, վոր միացեամից այժմեյական համարելով կուսեաբերի գսման խնդիրը, հասուկ ծրագիր մեակվի՝ մաբհիուլ յեվ գեելու, ավելի ամուր ու կալուց բարձեելու մեր գյուղական բլիջները, միեժամանակ ումեղացեելով բաբակեերի, չեվորուբյան յեվ գյուղակեիվի լավագուլց յեվ հարագաս մասի եերհուսեեբ կուսակցուբյան յեվ կոմյերիտմիության Եաբերը:

Գյուղական մեր բլիջների աշխատանքի բովանդակությունը նույնպես, ընկերներ, թուլ է և անբավարար: Նրանք շատ հաճախ չեն արճաղանգում գյուղի կենսական վորճնական հարցերին, շատ թուլ չափով են զբաղվում գյուղատնտեսական և կուլտուրական հարցերով: Գյուղացի կոմունիստների կուլտուրական մակարդակը չափազանց ցածր է. տեխնիկապես և քաղաքական անգրագետներն ու կիսագրագետները դեռևս կազմում են զգալի տոկոսը, շատ բլիջներ ապրում են հիվանդաղին գրություն, կան տարաճայնությունների, խառնակչությունների, քաղքայման, հարբեցողության, հին կենցաղի, թշնամի տարրերի հեո զողման, կրոնամոլության բազմաթիվ փաստեր:

Այս հիվանդագիրն յերևույթներն հաղթահարուածը, կուսակազմակերպութիւններն՝ արմատական առողջացումն ապահովելու համար անհրաժեշտ է, կուսարքերն ընդհանուր գտումից բացի, ուժեղացնել և կոնկրետացնել ղեկավարութիւնը գլուղական կուսըջիջներն նկատմամբ, լավացնել կուսըջիջների աշխատանքների վորակն ու բովանդակութիւնը, նրա հիմքը դարձնելով գլուղի սոցիալիստական վերակառուցումից բղիտղ բոլոր գործնական հարցերը, ավելի ամուր հիմքերի վրա դնել կուսգաստիարակչական աշխատանքները գլուղում: Միայն այդ միջոցներով հնարավոր է ուժեղացնել մասսայական կազմակերպութիւններն աշխատանքը գլուղում, ուժեղացնել և կարգավորել կուսդեկավարութիւնն անկուսակցական մարմինների նկատմամբ և համախմբել գլուղացիական լայն մասսաները մեր մարտական լողուններն շուրջը: Նկատի ունենալով գլուղական աշխատանքների բարդ պայմանները՝ Կենտրոնական Կոմիտեն պետք է կուսակցական ուժերի վերաբաշխում կատարի, ուժեղացնելու համար գլուղաշխատավորների կազրերը: Կուսակտիվի վերապատրաստման կուրսերն անհրաժեշտ է ծավալել ավելի լայն չափով և բարձր վորակով, քան մինչև այժմ: Կենտրոնական բոլոր ղեկավար աշխատողները տարեկան վոչ պակաս քան մեկ և կես ամիս պետք է անցկացնեն գլուղում՝ տեղերում մասնակցելու համար գլուղական կազմակերպութիւնների գործնական աշխատանքներին: Գլուղի վերակառուցման աշխատանքների հարցերն անհրաժեշտ է դարձնել մեր բոլոր նաև քաղաքային կազմակերպութիւնների սեփականութիւն: Յուրաքանչյուր կոմունիստ և կոմյերիտա-

կան, յուրաքանչյուր գիտակից անկուսակցական բանվոր և հեղափոխութիւն հարողատ ինտելլիգենտ անձնապիս պարտք պիտի համարի այս կամ այն ձևով, վորևէ կոնկրետ աշխատանքով ոգնութիւն գալ մեր գլուղական կազմակերպութիւններին, նրանց դժվար ու պատասխանատու աշխատանքներում: Շեֆային աշխատանքները, վորոնք Հայաստանում դեռևս անպլանային, սաղմային դրութիւն մեջ են, անհրաժեշտ է լայնացնել և առաջ տանել հատուկ ծրագրով, կազմակերպելով շեֆընկերութիւններ Յերևանում և Լենինականում:

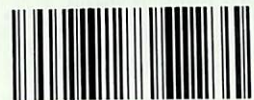
Այսպիսով, ընկերներ, մասսայականացնելով կուսակցութիւն լողունները գլուղի սոցիալիստական վերակառուցման մասին, համախմբելով այդ լողուններն շուրջը լայն աշխատավորական մասսաներին, տանելով պարզորոշ դասակարգային գիծ, կազմակերպելով չքավորութիւնը, ամբացնելով դաշինքը միջակ գլուղացիութիւն հետ, ծավալելով հարձակումը կուլակների դեմ, նոր զարկ տալով կոպերատիվ շինարարութիւնը, կոլտնտեսութիւնների ծավալմանը, կուլտուրական աշխատանքների խորացմանը, գտելով և մարտունակ դարձնելով մեր կուսակցութիւն լեւնիչան շարքերը, անհաշտ պայքարելով կուսակցունիչան շարքերը, անհաշտ պայքարելով կուսակցութիւն գծից թեքումների դեմ՝ մեր կուսակցութիւնը ձեռք կբերի նորանոր նվաճումներ, նա կապահովի մեր հետամնաց, խղճուկ ու անգրագետ գլուղի վերակառուցումը նոր, սոցիալիստական հիմքերի վրա (բուռն ծափեր):

~~1119~~ →

«Ազգային գրադարան»

NL0210737

30.299